

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

ОРГАН СРПСКОГ НАРОДНОГ УЧИТЕЉСТВА У КАРЛОВАЧКОЈ МИТРОПОЛИЈИ

Бр. 8.

У Новом Саду, 30. априла 1912.

Год. V.

САДРЖАЈ: Позив на упис деоница нове емисије у. д. д. „Натошевић“. — Наш народ и његова просвета. — Анализа и објашњење феномена памћења. — Школа и настава: Излети. — Учитељство: Ванредна скупштина у. д. д. „Натошевић“. — Из праксе: Оследи из библијских приповедака у Ш. р. — Учит. зборови: Седница новосадеког ср. учит. збора. — Седница ст. бечејског ср. учит. збора. — Седница сомборског ср. учит. збора. — Седница в. кикиндског ср. учит. збора. — Седница темишварског ср. учит. збора. — Седница арачког ср. учит. збора. — Листак: „Ситнице“ из учитељског сирџић певачког аванија. — Преглед књига: Josip Medved, Nekoliko saveta i uputa roditeljima gluhonijemih učenika. — Ivan Tomasić, Uzgojna skrb za zaštitu i spasavanje dece i mladeži od moralnoga brodoloma. — Белешке. — За „Школски Гласник“.

П О З И В

на упис деоница друге емисије

УЧИТ. ДЕОН. ДР. „НАТОШЕВИЋ“ У НОВОМ САДУ.

На основу решења ванредне скупштине Учитељ. д. д. „Натошевић“ одржане у Новом Саду, 9. маја 1912. год.:

1) Отвара се упис на 1000 комада деоница нове емисије по комаду 50 круна, од којих ће се добити још 50.000 круна деоничарске главнице.

2) Садашњим деоничарима даје се право на сваку стару деоницу једна нова деоница нове емисије, уз цену од 50 круна по комаду.

3) Нови деоничари с обзиром на резервни фонд новчаног посла, књижаре и штампарије, који са дотацијом из 1911. г. износи свега 28.154 круне 40 ф., и на коме ће и они имати једнака удела, плаћају на сваку деоницу 70 круна у готовом.

4) У име уписине плаћају и стари и нови деоничари 1 круну по деоници, одмах при упису.

5) Пријаве за упис примају се до 31. јула 1912.

6) Деонице нове емисије имају се у течају 1912. године у 15 (петнаест) obroka потпуно уплатити и то:

Стари деоничари плаћају за 1—14. obroka à K 3:50, по деоници, почевши од 1—15. августа 1912. год., па сваког даљег месеца од 1—15. дана у месецу, а 15. оброк плаћају 1 K по деоници од 1—15. октобра 1913. год.

Нови деоничари плаћају први оброк од 1—15. августа 1912. год. K 7— по деоници, а даље оброке од 2—15., плаћају са K 4:50 по деоници, почевши од 1—15. септембра 1912. год. па сваког даљег месеца од 1—15. дана, закључно до 15. октобра 1913. године.

7) Уплате ће друштво полугодишње до 31. децембра 1913. укамаћивати са 5% чисто.

8) Деоничари са деоницама нове емисије стичу деоничарска права тек од 1.

јануара 1914. године и по томе таке деонице не дају права гласа на скупштини за рад и рачуне за годину 1912. и 1913.

9) Они деоничари који своје право на деонице нове емисије до 31. јула 1912. год. не пријаве и I. оброк не положе у гореозначеном року губе своје право првенства.

По §. 18. статута „д. д. „Натошевић“ : Ако деоничар ни на писмени позив управног одбора за 30 дана не исплати плативе и заостале рате, губи 25% од уплаћене своте, која се уноси у резервни фонд, а преостатак му се ставља као улог. На место таке деонице издаје управни одбор нову.

10) На сваку уплату издаје управни одбор привремену потврду, а деонице тек онда, кад се за све деонице потпуно уплати по 50 круна, односно 70 круна.

11) Од деоница, уплаћених са 70 круна, припашће сувишак од 20 круна, што прелази преко номиналне вредности деоница, по одбитку трошкова, сарамерно резервним фондовима новчаног посла, књижаре и штампарије; исто тако и сувишци од уписнине.

12) Они деоничари, којима је у смислу скупштинске одлуке од 1908. године $\frac{1}{3}$ уплате од 16.67 К уписана у добро, могу у смислу те скупштинске одлуке ту трећину употребити на уплату деоница нове емисије, а то ће се обрачунати при уплати последњих obroка.

13) Право опције не може се препети на другог деоничара.

14) Досадашњи деоничари имају при упису нових деоница, послати своје деонице прве емисије, да се на њих прибележи право опције.*)

Из седнице ванредне скупштине Учит. д. д. „Натошевић“ у Новом Саду, одржане

у Новом Саду, 9. маја 1912. год.

Управни Одбор

Учитељског д. д. „Натошевић“.

*) Да би се избегли излишни поштански трошкови деоничарима, чије су деонице после о. г. одржаних скупштина остале у заводу, послаће се исте натраг, кад се на њих прибележи пријава за право опције. Који деоничари не пријаве ништа до 31. јула о. г., а деонице су им у заводу, послаће се исте натраг 31. јула о. г.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

Наш народ и његова просвета.

Х.

Чиниоц, који на нашу школу и народну просвету има врло велики и важан утецај, јесте: *црква и свештенство*.

С тога је од велике важности по повољан развој школе и народне просвете, да тога чиниоца поближе посмотримо, измеримо његов утецај, који је по њему задобијен законима, буд обичајима, буд самим сталешким значајем својим. Затим: Како, на који начин, у *какву сврху*, да ли за опште добро, сталешке или личне интересе, *развијање религијско-моралног осећаја* у народу, као главног свог задатка, врши црква и свештенство свој утецај. Надаље: у колико са својим радом поспешује, кочи или уназађује развитак школе и просвете, те културног напретка уопште у народу нашем. Напоследку да ли је наше свештенство дорасло великоме задатку, који му је одређен у друштвеном животу нашега народа.

Као што видите важан и тежак посао, када узмете и цркву и свештенство данашње и пређашње као продукт целокупног нашег друштвено-културног стања, те односа према држави, сталезима, народима који нас окружују, разним струјама модерне праве и лажне културе, умном и материјалном стању нашег народа и т. д.

За сталезе и људе, којима је *дужности*, а и којима није, али имају *љубави, воље, сиреме*, да што пораде на пољу народне просвете, од преке је потребе, да добро упознају чиниоце, који из већ наведених узрока имају, или хоће да имају утецаја на културни препород народа свога, њихове погледе, правце и т. д. на народну школу и просвету, па њихове захтеве, јер само ће онда моћи удесити и свој рад као што треба, т. ј. тако, да једно друго попуњују, паралелно тече, а не да се укрштавају, уништавају, јер ће бити вечно: *Где смо, ту смо*.

Хој, колико има шићарџија и међу „препородитељима“ и у гуњцу и капуту. Прича о њиви и кукољу остаће — канда — у вечној цени и код нас. Има много ђавола, који сеју у чисту пшеницу ку-

кољ, а ти се упрепастиш, када семе никне и донесе плода у виду каквога зла, које се после тешко ишчупа, искорени. Зато је нужно, да се добро упознамо пре, него што ступимо у ортаклук на сејању народно-просветне њиве.

Нарочито ми, учитељи и свештеници, треба да се добро знамо по тежини бремена, које и једни и други носимо на својој души целога свога века. По задацима, које имамо обоје да вршимо на пољу народне просвете, по својој великој одговорности, коју носимо на души, ако нам народ не напредује, те ако смо пренебегли своје дужности и пустили разне ђаволе, да сеју кукољ по народној њиви, који нам је после тешко одвојити од чисте пшенице, те и ова страда. Да се добро упознамо по своме делокругу, који имамо узајамно да вршимо стицајем околности у школи и цркви. Да исти један према другом не прекорачујемо. Да једни друге сматрамо за равноправне другове у питању просвећивања народа, а у приватном животу да *углед једно — другог штићимо и бранимо*, да се братски саветујемо у питањима културног напретка нашега народа.

Ми смо први људи у народу, јер нас има скоро у свакоме селу. На нас упиру очи сви родољуби, од нас много и много очекују, па макар и не питали *како нам је*. Ми смо, дакле, најважнија чињеница у питању културног препорода нашега народа, али само у *слози*. Иначе смо више на штету, него на добро, јер се ометамо у раду и исти један другом омаловажавамо...

Да, треба да се знамо по свему изложеном, па ћемо многа питања међу собом моћи решавати без жучи, страсти, више пријатељски, па ће архиве претпостављених нам власти бити очишћене од узајамних тужаба, а народ ће у нама имати пример слоге, љубави, сношљивости. Је ли то тешко постићи? Видећемо да није.

Многи од нас, световњака, нерадо одељује појмове *црква и свештенство*, те у више прилика држи, да су захтеви цркве и дужности наше према њој, захтеви и воља свештенства. Али, када

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

схватимо цркву, као што она заиста и јесте, скуп християна, у којој је свештеник само видљиви представник, који извршује црквене обреде, обавља свете тајне, предаје веронаук, када посмотримо извесне појаве, које се догађају између верних и свештеника, постаје нам јаснији и положај свештеника према *живој* цркви, а тако исто и наш, учитељски бар, према њој.

Та нас околност ставља у положај, да утецај цркве на школу и народну просвету посматрамо са правилнијег гледишта, те долазимо до сазнања, да од школе, нас народних учитеља, можемо отклонити извесне утецаје, скинути са себе извесне дужности, само са увиђавношћу, правилним схватањем одношаја *живе цркве* народа према нама, те спремањем *услова*, под којима ћемо извесна питања лако решити.

Ја сам већ навео, како је један умни првосвештеник наш заузео сасвим правилно становиште у најглавнијем спорном питању између нас, цркве и школе, црквеног појања, а чланови најдемократскије наше једне странке сасвим противно т. ј. да учитељи и даље поје, па и уз мању награду! Па и саме наше социјалисте, којима не мирише више тамјан, где им се дала прилика, као у општинским заступствима, а има их поред свега њиховог „социјализма“ и у црквеним општинама, били су против разрешења учитеља од дужности црквеног појања, а већ о повишењу награде да и не чују, ма да и њихов програм има *красних „речи“* о учитељима и народној просвети, али се нигде, осим у „*програму*“ не заузеше ни да се иначе повисе плате учитељима, где су баш они, т. ј. чланови обе споменуте странке одлучивале. Ми им не замерамо, јер можда они виде пропаст нашега народа, ако се учитељима повисе плате уопште, а посебце за црквено појање, а можда и пропаст своју и својих спасоносних програма. А разумемо борбу за самоодржање, те им, као што рекох, не замерамо. Али се смемо надати, да ће их рад учитеља у школи и изван школе, кад тад приближити становишту споменутог првосвештеника

у питању цркв. појања, а у повишини плата становишту неких свесних наших општина, које су *својеволјно* решиле ово питање у корист учитеља.

Је ли нам сада доста јасна разлика између цркве и свештенства?

Друго је нешто свештенство као стаљ и његов одношај као таквог према школи, учитељима и просвети и како га они, са *стилашкиг* свега гледишта схватају и врше.

Говорио сам на једноме месту о *слободној школи*, која веру, религију, оставља дому, а из школе је она искључена. Навео сам и разлоге о појави слободне школе. Али, зато не смемо мислити, да слободна школа ствара безверце, шта више, она и не покушава то. У њој се бодро пазн, да се не повреди верски осећај њених полазника, да се о њега не огрешн, па развијајући помоћу научних дисциплина *друштвени морал*, развија темеље сваке религије: *љубави, истине и правде*, а све је то оличено у Богу. Али, свака вера има и своју формалну страну. Ту су обреди, богослужење, народни обичаји, којима један народ видљивим начином даје израза своме верском осећају, за разлику од других народа, других вера. Наша православна црква је народна црква, са својим народним свештенством. Њени обреди, богослужење, црквене песме готово су се спојиле са душом нашега народа, те имају на њега велику васпитну моћ. Рекао сам, да је наше свештенство у великом броју либерално, да код нас нема, клерикализма као на западу, те нам ради тога није нужна слободна школа.

Али сам рекао и то, да морамо добро пазити, шта примамо са модерног запада.

Ако је које питање, *ради околности које имамо владају*, сазрело, није код нас. Шта више, према нашим околностима, за нас то и није питање. Кома би пало на ум нпр. у Србији и Црној Гори, да одели државу од цркве, као на западу? Преврнули би се у гробу св. Сава, Хаџи Ђера, Хаџи Рувим, прота Ненадовић и други, јер се заиста не зна, које више учинио за слободу народа црква т. ј.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

свештенство или вође — световњаци. А и у Црној Гори сваки је свештеник и војник био. А код нас? *Куда хоће народ с литијом, тамо и свештеник.* А нема установе, која нема уза се и свештенство. Да, народна црква, народно свештенство.

За сваку идеју, сваку напредну мисао, мора народ бити спреман и способан да је схвати, иначе њено реализирање изазива у народу негодовање, отпор, а у таквим приликама не може од исте бити никакве користи, ма како била корисна за народ. *С тога морамо најпре разабрати добро све околности у народу и око нас, проценити добитак или штету од извесне идеје, те обазриво, смислено, приправљати терен за њено остварење, дакле, природним путем, па не ће бити трзавица.*

Заиста је нешто лепо и напредно рећи: *Оставио религију дому!* Нека он удешава у томе питању са свештенством и црквом како хоће. По својој вољи нека развијају верски осећај, школе се то ништа не тиче.

Јесте, али је школа, особито основна, ради масе нашега народа ту, а домови, породице наше масе, нису још ни толико култивирани, да могу разумети и одржавати најпримитивнија правила домаће хигијене што је славни Масарик и пребацио првацима у Далмацији пре три године — а камо ли да се разуму у питању вере и како ће у своје деце развијати верски осећај и разне душевне врлине то је задатак школе народне све докле, док вера, коју народ исповеда, важи као велики чинилац у његовом опстанку, битисању у материјализмом, национализмом и моралном смеру. Шта чека један, још непотпуно просвећен народ у стању безверја? Знамо сви, а видећемо код једног, мада мањег можда дела и код нас. Ко ће предавати веронаук, свештеник или учитељ, о томе ће бити речи у овоме поглављу, али да се морамо узајамно потпомагати, не може бити спора.

Приг.

Стеван Радић.

(Наставиће се.)

АНАЛИЗА И ОБЈАШЊЕЊЕ ФЕНОМЕНА ПАМЋЕЊА.

Од

ГАБР. КОМПЕЗРЕА.

Превео

ВАСА СТАЈИЋ.

Памћење је функција задржавања — Памћење и свест. — Дефиниција памћења. — Значај памћења. — Анализа чињеница памћења. — Сећање и препознавање. — Покушаји да се памћење објасни. — Физиолошко објашњење. — Памћење је навика. — Особине доброг памћења. — Услови за развиће памћења. — Физиолошки услови. — Закони сећања. — Хотимично памћење. — Идеје које добијамо од памћења. — Болести памћења.

Памћење је функција задржавања. — Интелектуалне способности о којима смо досад говорили јесу способности стицања. Свест нам непосредно открива унутрашњи свет; а чула, спољашњи свет. Али би те чињенице сазнања биле само бескористан низ пролазних феномена, пошто би свака гомила свесних чињеница ишчезла одмах, чим се појави, кад не би била задржана памћењем. Дух без памћења би се могао упоредити само са буретом Данајида* које се празнило у исти мах кад се и пунило. Право да кажемо, дух не би ни постојао, јер интелигенција не претпоставља само стално и непрекидно стицање нових сазнања: њој треба, да би егзистирала, и моћ да задржи оно што је стекла, да увек има на располагању елементарна сазнања која су грађа за њена каснија сазнања. (1)

Додајмо да памћење задржава и обнавља не само сазнања стечена чулима и свешћу, него и сазнања која потичу од способности прерађивања.

Памћење и свест. — Ма у ком облику да се јавља памћење, чињенице које му треба приписивати увек су сећања, а сећања су изведена, секундарна стања свести, за разлику од перцепција, које сачињавају примарне чињенице свести.

Ништа нема, ништа не може бити у памћењу што пре тога није било у свести.

Обратно, све што је било, у извесном тренутку, чињеница свести, може постати, у каснијем тренутку, чињеница памћења.

Ми се сећамо звукова, боја и облика, разних врста куса, мириса, утисака питања. Сећамо се пријатних или непријатних емоција које су прошле кроз наш сензибилитет.

„Ми се заправо сећамо, говораше Роаје-Колар*, само операција и разних стања нашег духа, јер се ми ничег не сећамо што не би претходно било непосредно ожавање наше свести. Ова тврдња изгледа да противречи обичном

(1) Неки психолози, нарочито Анри Марион, стављају проучавање функција сачувања иза проучавања функција прерађивања. Ми мислимо да је логичније, пошто смо непитали прве способности перцепције, да одмах пређемо на памћење, које је услов за каснију радњу духа.

схватању, по коме без устезања говоримо: Сећам се те личности; али је противречност само привидна. Сећам се те личности, значи: Сећам се да сам видео ту личност". (1)

Али ако моћ обнављања код свести ни у ком случају не прекорачује поље стицања код свести, још мање је апсолутно тачна она претпостављена могућност: свако примарно стање свести не остаје урезано у сећању. Поред памћења постоји заборав; не само привремено заборав у који падају сва наша сазнања чим не мислимо на њих, него и коначни заборав, на који је осуђена множина стања свести, која се неће већ поново јавити, било зато што неће бити повољне прилике за њихову обнову, или било зато што су силе памћења моћне да задрже све оно што сукцесивно дефилије пред нашем свешћу.

Памћење је дакле, у ствари, само делимично обнављање претходно стечених мисли.

Дефиниција памћења. — Памћење се дакле може, сад већ, дефинисати, као интелектуална функција која чува и обнавља унутрашња стања свести. Оно не обухвата само остварене чињенице сећања, него и латентну диспозицију која чини да ће се та сећања моћи, једнога или другог дана, обновити у свести.

Нетачна је дакле она дефиниција памћења, која тврди, као Рејд,* да је она „непосредно сазнање“ прошлости. Прво, „непосредно сазнање“ је нетачно, јер је памћење изведена чињеница, оно долази после првобитне перцепције. Затим, и више свега, памћење није само интермитентан ток свесних и остварених сећања, она је и могућност сећања, могућност која се увек не остварује. Она је скуп способности које ми стичемо, способности да поново себи представимо оно што је једанпут већ било у нашем духу.

Значај памћења. — Није потребно заустављати се код тако основне истине као што је значај памћења. (2) Без памћења пије могућа ни једна интелектуална радња. И саме перцепције, кад трају извесно време, претпостављају да, у тренутку кад се завршују, нисмо заборавили оне прве утиске, које нам је она дала у почетку. Закључивање, које увек обухвата низ судова, захтева да се дух, кад стигне до закључка, сети премиса на којима он почива.

Па као што је, у свом најскромнијем облику и у обичним својим сразмерама, које су заједничке свим људима, памћење један од услова за све радње духа, тако оно постаје, кад је нарочито моћно и развијено, један од извора снажне и богате интелигенције: јер оно њу богати, оно је више или мање снабдева.

Анализа чињеница памћења. — Код феномена памћења треба разликовати више момената.

Памћење, прво, није него продужење у свести примљеног утиска, који се наставља, који, тако рећи, одјекује још неко време после тренутка у ком је настао. Тако ми још чујемо, дуго иза како је оно престало звонити, звоно које смо слушали. Ми смо отворили очи да посматрамо пејзаж; затворимо их; и даље унутрашње видимо различите предмете које смо били опазили. У овом случају, памћење је само продужена свест; никакав интервал не раздваја првобитну перцепцију од сећања на њу које нам остаје.

У већини случајева је, напротив, сећању претходно заборав. Од како егзистирамо, ми смо опазили мношину предмета; стекли смо гомилу знања. Сва та знања, све те перцепције, остају успавани, тако да рекнемо, у нашој интелигенцији; али ми имамо способност да их пробудимо, и у томе управо састоји памћење. Право памћење је васкревање, поновна појава у свести оних знања која су кроз неко време била заборављена, и која оживљују иза више или мање дугог периода невести и зборава.

Реминисценција и упознавање. — Али сама ова поновна појава, ово васпостављање знања, не дешава се увек на исти начин: и треба разликовати још између *реминисценције*, која је тек непотпуно сећање, полусећање, и *упознавања*, које је потпуно облику памћења.

Често се дешава да се нека представа поново роди у нашем духу, а ми не можемо да рекнемо кад и како се она онде јавила први пут, а ми чак и не знамо да она значи обнову претходног неког стања свести. У овом случају је феномен памћења једноставна реминисценција.

Али, још чешће, представе памћења су, како вели Лок, „праћене додатком перцепције која констатује да оне нису нове, да су већ биле у искуству: то је оно што се назива упознавање.“

Право памћење састоји, одиета, у упознавању, кад представу која нам се поново јавља у духу смештамо у прошлост. Сећање ће бити тим разговетније, тим тачније, што га боље будемо могли везати за време и место, кад и где нам се урезало у памћење.

Објашњење памћења. — Филозофи су створили многе теорије да би објаснили феномене памћења. Али ће можда требати признати да та објашњења не дају јасна решења, и да је памћење чињеница која се не да свести на другу неку, па да јој је анализа немогућа.

Према неким филозофима, сећања би стојала у духу као што драгоцености стоје у ковчежићу, у мрачном претинцу где смо их затворили, до дана кад их изнесемо на светлост. Стечена би знања имала као неки несвестан живот иза своје смрти. Дух би био, као што рече Платон, голубињак пул птица које чекају да их човек хвата и износи на дневну светлост.

(1) Fragment de Royer-Collard, p. 357.

(2) Видите, по овом питању, нашу Теоријску и практичну педагогију, Лекцију VI, Неговање Памћења.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Другим речима, наше свесне перцепције би даље живе у стању мисли које не осећамо, које су несвесне.

Ова се хипотеза не може признати; јер можемо себи представити несвесне мисли. Апсолутно је противречност схватање мисли која није мисао. Стечено знање, чим није више присутно у духу, очевидно не егзистира више у стању знања.

Суштина је психичких чињеница у томе што су свесне: укините свест, и оне ће престати да постоје.

Физиолошко објашњење. — Вероватнија је она теорија која, када би објаснила латентно трајање сећања и интермитентно његово поновно јављање, признаје да у мозгу постоје органски трагови, материјални отисци који одговарају сваком стеченом знању. Старо поређење, коме је памћење било слично ризници, стоваришту, било би тако потпуно оправдано. Мозак би садржао у стању стварних трагова, бескрајно ситне азбуке, сва сећања која насељавају наше памћење.

У овом смислу је Декарт поређивао дух, уколико памти, листу хартије или комаду платна који, једанпут смотани на овај или онај начин, за увек задржавају траг савијања и теже да се поново савију.

Може се, додуше, упозорити на то како су небројене успомене стоварене у једном духу, и да је тешко схватити материјалну могућност да се у мозгу смести огромна количина разних и посебних трагова, какву претпоставља ово нагомиланање успаваног знања. На ово филозофи одговарају да је сложеност нервне материје бескрајна, да мозак садржи шест стотина милијона ћелица* и више милијарди влакана.*

Али и само физиолошко објашњење не решава све тешкоће. Ми ћемо радо признати да памћење има своје услове у мозгу; али како да разумемо то што ти материјални трагови, који да су отискани у првобитној супстанцији, као што су слова штампана на белој хартији, не остају увек присутни у свести; што су они час скривени, за њих не зна дух који их ипак има, час опет васкрсавају и јављају се у виду свести?

Памћење је навика. — Овде прескачу у помоћ психолози, који памћење дефинишу као *интелектуалну навикау*, трајну диспозицију духа да поново мисли оно што је већ мислио.

Али ово привидно објашњење не објашњава, и оно заправо замењује једну реч другом. Изјавити да је памћење навика, значи рећи да је оно стечена моћ, присвојена способност духа; другим речима, значи признати да је и оно једна од оних способности, непознатих по својој суштини, које, као свест, као ум, сачињавају тајанствену и необјашњиву природу духа.

Особине доброга памћења. — Питање о осо-

бинама доброга памћења је више педагошко него психолошко. Задовољћемо се тиме што ћемо приметити да је добро памћење оно које спаја брзину у учењу са живавошћу успомена и са брзином сећања.

Услови за развијање памћења. — Пошто чињенице памћења нису примарне чињенице, могу се утврдити услови од којих зависи њихов ступањ и њихова снага.

За брзину учења и за верност памћења су услови без мало исти.

Они су, *на првом месту*, у природној интензивности, у живахности првих утисака; а ова живахност само потиче или из урођене снаге интелигенције и сензибилитета, или од новине, од значаја предмета који се духу показао. Свако зна из искуства да су утисци више или мање јаки, према томе да ли је личност више или мање обдарена способностима интелигенције и сензибилитета, а и према томе да ли је спољашњи призор или психички догађај, који је предмет наше свести, више или мање ваљан и знаменит.

Они су, *затим*, у степену пажње коју посвећујемо посебним утисцима, полазној тачци сећања. Што смо ми пажљивији, тим брже и трајније памтимо оно што хоћемо да научимо.

Они су, *најзад*, у понављању. Пошто је памћење навика, њему је, као и свим навикама, потребно да ојача честим понављањем мисли које оно треба да запамти. Једац једини утисак обично није довољан да успомену учврсти.

Физиолошки услови. — Памћење не стоји само до психолошких услова. Енергија здравља и виталност организма су повољни за његово развијање. Памћење је моћније код млада човека него код старца, не само зато што је дух старца пренатрпан идејама, па то смета стицању нових сећања, него и зато што му је мозак заморен, што му је виталност све слабија. Често је већ опажено да старац, који се тачно сећа далеких догађаја из своје младости, заборавља догађаје од данас или од јуче. Али памћење не опада само са годинама. Може се у свако доба живота констатовати да је памћење јаче у извесне часове дана, после спавања, после јела, кад је моћ тела обновљена, освежена, било одмором, било храном.

Закони лаког осећања. — Живахност утисака, пажња, понављање, физиолошки услови, што све јако утиче на прве две особине памћења, утиче очевидно и на трећу, то јест на брзину сећања. Само се од себе разуме да ће спомени, ако су лако стечени, ако су трајни и живави, већ самим тим имати спонтану, на неки начин, тежњу да се поново јаве у свести.

Али ипак треба с анализом ићи дубље. Зашто, између толиких спомена законаних у дубинама нашег памћења, где дремају, чекају час да се пробуде, зашто неки ускрену, а

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

други не? Зашто се, у извесном тренутку, баш тај спомен поново рађа, а не онај други?

Овде наилазимо на асоцијацију идеја, чије законе ћемо имати да изложимо. (Видите *Лекцију VIII*.) Разлог због кога после каквог било стања свести, перцепције, емоције, сензације, спомена, долази баш овај спомен, а не други неки, јесте у вези, у односу што постоји између претходног стања свести и спомена који га прати:

„Ја мислим на кишу: зашто? Јер сам видео јако облачно небо. Мислим на гром: зашто? Јер сам видео муњу. Мислим на Наполеона I.: зашто? Јер сам мало размислио на Цезара или на Александра. У свим овим случајевима, идеја до које сам дошло очевидно је одређена претходном идејом. Да је била друга претходна идеја, друга би била идеја која за њом долази. Да сам, на пример, место да мислим на Александра, мислио на Сократа, бескрајно је вероватно да, тренутак после, не бих био мислио на Наполеона.“ (1)

Вољно памћење. — Воља и напрезање памћења, међутим, имају тако исто улогу у буђењу спомена. Сви ми знамо из искуства да се уз мало промишљања сетимо ствари која испрва није хтела да нам дође на памет, а која нам је потребна. Али, чак и у овом промишљеном управљању с памћењем, ми морамо да се покоравимо законима асоцијације идеја, и не пожемо се отети природном механизму обнављања спомена.

Отуд лутања по мраку која понајчешће прате тражење спомена који се одавна избрисао из нашег духа. Ја пролазим поред вазпитног завода који се зове семинар *Полмињан*. После је ово име изишло из мог памћења; напрежем се да га се сетим: испрва ништа не налазим; затим ми падају на памет аналогна имена, *Полмињан*, *Пермињан*. Ја их одбацујем, јер се тренутном заборава придружује слутња да нису то права имена, да их треба одбацити. И мучно, тек корак по корак, успевам да ускрснем тачни спомен. Тако исто, заборавао сам име личности која се зове *Rouque Ne*, али сам у духу задржао идеју да јој је име скоро једнако имену неке животиње, маленога пса, *rouquet*; ова асоцијација идеја ми помогне да се сетим имена које тражим... Тако да и у самом напрезању наше воље која тражи и налази потребни јој спомен, асоцијација идеја посредује као неопходан услов успеха при тражењу.

Идеје које добијамо од памћења. — Памћење није само моћ да налазимо један по један спомен. Из целине ових спомена, помоћу радње духа промишљањем, настају нове идеје, које су на неки начин властите тековине памћења: идеја о *суштанцији*, коју смо већ приписивали свести, али чије схватање је могуће само тако што је памћење наставак свести: идеја *личне истовешности*; идеја нашег *Ја* која је у главном само други облик идеје о супстан-

цији; најзад идеја *шрајања* која је опет само друкчији превод основног појма о бићу које остаје исто кроз читав низ променљивих феномена.

Болести памћења. — Памћење, као и друге људске функције, подлежи болестима, нередима, који га штете, слабе, потпуно уништавају. Неки пут се изгуби памћење речи: то се зове *афазиа*,* телесно стање које понекад допушта да имамо идеја и осећања, али им спречава изражавање. Дешава се и то да се памћење удвоји: у истој личности прате једна другу две личности, две свести, два *Ја*. Једно време се болесник сећа само једног низа својих спомена, који заборава у друго време, које има друге спомене, итд.

Али у нормалном стању, памћење је, и поред мношине појединих појмова коју оно садржи, поред разноликости њихових врста, памћење речи, места, времена, особних имена, итд., памћење је једно, оно сведочи за јединство, за истовешност духа, без које истовешности не би било памћења, али ми, са друге стране, без памћења не бисмо знали за истовешност.

РЕЗИМЕ.

67. Памћење је функција задржавања: она задржава и обнавља у свести знања стечена другим функцијама духа.

68. Памћење увек претпоставља претходну свест. Сећамо се само онога чега смо пре тога били свесни. *Спомени* су секундарне, изведене чињенице.

69. Треба разликовати памћење које је само наставак, непрекинуто продужење свести, од памћења којем је претходно забрав.

70. Спомен је често непотпун: тада га зовемо *релинисценција*. Потпун спомен се зове *уизнавање*.

71. Спиритуалистички филозофи су покушавали да памћење објасне латентном и несвесном егзистенцијом спомена; а физиолози егзистенцијом извесних материјалних трагова који би постојали у мозгу.

72. Најбоље објашњење, и ако није довољно, јесте оно које дефинише памћење као *интелектуалну навику*.

73. Психолошки услови за развијање памћења јесу: 1^о *живаљност првог утиска*; 2^о *пажња*; 3^о *понављање*.

74. Памћење претпоставља и физиолошке услове: оно зависи од доба, од здравља, итд.

75. Обнављање спомена зависи добрим делом од *асоцијације идеја*. Спомен нам се јавља услед односа који га везује за стање свести које му је у духу претходило.

76. Памћењем дух може да схвати идеје *истовешности* и *шрајања*.

(1) M. Rabier, op. cit., p. 183.

Школа и настава.

Излети. Познато је да се данас у школском свету много цене излети, пешачења, путовања, излети на игру као примењена телесна вежбања. Али и у ранија времена се то много ценило и као васпитно средство неговало. *Салман* мисли да честим путовањем тело бива чвршће, да се ђаци навикавају на телесне подвиге и стићу више подузимачког духа. *Гуцмунц* је тражио: да се дечаци младих чешће вежбају у марширању истрајним путовањем, час у равници, час у тежим брдовитим пределима, час у ово, час у оно годишње доба и увек с товаром на леђима. — Тако ће младић, слично војнику имати прилику да поднесе по неку незгоду, умор, непогоду и др. *Песталоци* је у Ивердону сваког месеца чистио излете по више часова путовања са товаром на леђима и пушком у руци. *Јан* вели: Путовања су челик лет по мед земаљског живота. Нарочито су потребна путовања по отаџбини. Заједничка путовања буде успаване врлине, саосећај, учешће, смисао за заједницу. *Шинц* налази да путовања најживље развијају свеж дух гимнастичарског живота. *Равеништајн* вели: да је излет вежба у ходу у краћем или дужем простору са напред удешеним редом у погледу трајања хода, одмора и састајања на рочишту, чему се сваки подвргава под водством вође; уз то са најпростијом храном. Ту се даје младом човеку смисао за живот у природи; ту у неоцењеном ваздушном купатилу треба да добије вољу и радост на тежи телесни посао; ту треба да позна вредност од умереног уживања наравних радости и да позна оно племенито уживање које се добија после свесно претурених тешкоћа и побеђених спољашњих недостатака; ту треба он да темељно позна свој завичај и употребу његових особина за одбрану отаџбине.

У новије време живо се ради на развитку ових корисних начела. Списи Рајт-а, Екарт-а, Косаг-а и др. говоре много о томе, а и многи извештаји о добро изведеним путовањима и излетима. И у новијим гимнастичким упутствима дата је томе достојна пажња. Истина да се овде има у виду већином зрелија ђачка омладина, а требало би да се и за раније године нешто у томе модифицира. Но једно је главно, да се при извођењу маршева одржи добра дисциплина. Успешно је средство у

томе, осим одржане мере за истрајност снаге, још и пример вођин, а добро расположење ће се одржати још и песмом. Могло би се пожелети да се пешачки излети заведу по свима школама и да се често предузимају; да се приређују према потребама и добу омладине, а треба имати на уму да је у таким путовањима одлично примењено телесно вежбање, којим се излази на суерет једној прекој потреби школске хигијене.

M. blätter. f. d. phis. Erz. d. Jugend.

Учитељство.

Ванредна скупштина учит. деоничарског друштва „Натошевић“ у Нов. Саду, одржана је 9. маја по нов. к. Скупштина је била добро посећена. Присутно је било 26 деоничара лично са 46 гласова, а у заступању 99 гласова, свега 414 деоница. Предмет већања био је само један и то о издавању нове емисије деоница. Решено је, да се отвори упис на 1000 комада нових деоница по 50 К. За нове деоничаре стајаће деоница 70 К, јер ће они тиме добити право на партиципације у резервном фонду од К 28.000. Скупштина је одредила рок уписивању до 31. јула по нов. к. о. а рокове уплаћивања размакла је тако, да ће се уплата моћи доста лако сносити. Уплата ће почети од 1—15. августа и тећи ће сваког месеца од 1—15. дана, све до 15. октобра 1913. године. Досадањи деоничари уплаћиваће по деоници К 3·50 за 14 месеци, а 15 ће још платити 1 К и тиме измирити потпуно уплату; а нови ће уплатити у први оброк К 7 по деоници, а осталих 14 obroka К 4·50 по деоници.

У име уписивања уплатиће се по свакој деоници 1 К одмах при упису.

Скупштина је текла лепо и споразумно, она управо није била ни потребна, јер се све то могло свршити и на редовној скупштини, али су тада неки чланови одгађали то за ванредну скупштину. Изгледа, да су они хтели, да онемогуће распис нове емисије, јер су то бар покушали на овој ванредној скупштини. Тако је деоничар К. Лера предлагао, да се скине с дневног реда распис нове емисије, но с тим својим предлогом остао је сам, тако да га ни најближи пријатељи није помогли. Он је чак покушавао да означи и билансије прошлих година као несправне,

но његове комбинације нису имале стварне подлоге и скупштина је прешла преко тога на дневни ред. Осим овог члана, предлагао је члан М. Ђорђевић, да се нова емисија распише тек почетком идуће године, узевши у помоћ неоснован разлог, да се сва уплата мора у току једне исте године уплатити. Но и овај предлог није усвојен, а уз њега је гласао само један члан скупштине.

На првој и другој страни данашњег броја, доносимо позив на упис нових деошца и пуно смо уверени, да ће учитељи у знатном броју приступити у коло свесног и вредног учитељског потхвата, који развијањем оваквих установа као што су Учит. конвикт и Учит. д. д. „Натошевић“ високо подижу углед своје сталежу. Свесно српско учитељство је на делу показало, да „Слогом расту мале ствари!“, па тога ћемо се држати и у будуће. —а.

Из праксе.

Огледи из библијских прича за II разр.

Проповедање Исусово.

После крштења ишао је Исус по варошима и селима и учио је људе да буду добри и да се поправе ако су што скривили.

С њиме су ишли и његови ученици а од њих је изабрао дванаесторицу који су се звали апостоли.

Исус је учио апостоле да се овако моле Богу: Оче наш и т. д.

Зато што је *Господ* Исус Христос научио ову молитву апостоле, зове се она: Молитва Господња.

И друге људе је Исус учио да се моле Богу. Он им је говорио: да је Бог отац свију људи и да љубе Бога највећма на свету. Још их је учио: да су сви људи међу собом браћа.

Затим их је учио, да су то две највеће божје заповеди.

Старешинама то није било право што Исус учи људе, те су смишљали да Исуса уклоне, да не говори свету шта све старешине не раде по правди и божјем закону. Напоследку намисле да Исуса убију.

Тајна вечера.

У очи оног дана када ће Исус страдати, држао је са својим ученицима тајну вечеру

у Јерусалиму. На тајној вечери учио је апостоле, да буду послушни према другим људима и још је прорекао да ће страдати.

Затим узмех лебац и благослови га и даде ученицима на рекне: „Узмите, једите, ово је тело моје!“ После тога узме чашу с вином и рекне ученицима: „Пијте из ње сви, ово је крв моја!“

Све ово ради се и данас на свакој служби божјој и зове се тајна св. причешћа.

Св. тајни има седам и то су:

Крштење, миропомазање, причешће, кајање, свештенство, женидба и удадба, свештање масла.

У детаљној обради објасниће учитељ сваку од тих тајни, кад се оне примају и ко их може примити. Исто тако објасниће и остала места којима треба разјашњења. Тајне у II. разреду нису прописане, али овако укратко могу се учити, пошто су у вези с причешћем о којем се деца овде говори.

Учитељски зборови.

Новосадски срески учитељски збор одржао је 5. (18.) априла своју пролетњу седницу. Седницу је отворио г. референт Љ. Лотић, поздрављајући присутне — ставља им на срце дужност због које се баш и сакупише, да се братски посаветују о школи и народу своје. Учитељство се свагда са великом љубављу скупљало на своје зборове, неуморно радило и ради на бољитку и напретку народних школа својих а тиме и свога народа — па тако треба да и сада чини то исто.

Пре него што се прешло на дневни ред, узео је реч г. референт, те је у колико му је то време допустило, изнео главне реформе и напредне идеје код страних напредних народа.

Главне реформе су ове:

1.) Полагање важности на дечје, т. ј. народно здравље. Као главни услови за здравље истичу се дечје игре које се у напредних народа јако негују и развијају. Не мање вредности су и шк. излети, који су уједно и наст. часови, јер се деца у таквим приликама много што-шта очигледније и стварније даде приказати. Уз школе се подижу и купке као један од најјачих услова за напредовање здравља дечјег. Да су ове реформе од велике

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

користи види се по томе што се већ и код нас у Угарској оснивају такве школе као нпр. у Сомбатхељу. Све би се ово дало и код нас спровести — где нам згодно зато могу послужити наши манастири са својом здравом околином. Да богме да би те школе много умањиле проценат умирања у нас Срба, у разним тешким болестима. Наравно, да би за то требало задобити и све позване факторе.

2.) Иза овога истиче предност експерименталне педагогије, која се оснива на опитима а не на теорији.

3.) Једна од главних тежња модерне наставе је: „Васпитање омладинског морала“, говори затим о школама за поправљање деце, где је избачена телесна казна.

4.) Манхајмски систем, коме је представник др. Сикингер, састоји се у томе да се деца одељују према умном им развоју. За слабуњава децу постоје помоћне школе. Оснивају шта више за генијалну децу.

5.) Кершенштајнер, представник принципа рада унаша у школу рад још од забавишта. Деца се на основу свога рада и својих рукоћора упознају и говоре о разним предметима.

6.) У Швајцарској се појавила идеја за „васпитањем држављања“, по којој би држава дужна била старати се о васпитавању својих држављања до 18 и више година.

7.) Социјална педагогија, чији је представник др. Натоп, васпитава омладину да се она свагда као члан једне велике заједнице осећа.

8.) Бергман је за индивидуални систем васпитања.

9.) Говорио је напоследку о Цилеру и Стоју, као првим ученицима Хербартовим који су говорили о концентрацији наставе.

Добро би било када би, ма да смо мали снагом, ширили и остваривали овакове напредне идеје и реформе.

Требало би да сваке године скупљамо Видовдански дарак. Новац тај би се слао у „Матицу Српску“, и према потребама и приликама употребљавао за остварење какве напредне идеје.

Затим се прешло на расправљање о новој „Н. О.“

Референти за поједине разреде били су и то: за I. разр. Ст. Бошњак; за II. Ђ. Гајин; за III. М. Калуђерски; за IV. Ј. Вукотић а за V—VI. Душан Ружић.

Према реферадама референата и мишљењу

збора учињене су пеке измене у новој „Н. О.“ и то:

Наука о вери за I. разр.: да се уз молитву „Богородице дјево“ учи и прича о Благовестима, којом би се и само значење молитве протумачило. Молитва „Оче наш“ да се у најкраћим потезима разјасни.

II. разр.: библијске приче у опште треба довести у везу са молитвама пошто су те приче и извор молитава.

III. разр.: да изостане она реченица из става Библија (Чудеса Христова наређати). Код појања да се предузме учење малог алилуја после апостола, а не великог.

IV. разр.: остаје без промене.

V—VI. р.: само код словенског у V. р. да се предузме читање само оних апостола без скраћеница, који су у вези са свршеним градивом у свима разредима. Остало остаје.

Српски језик:

I. разр.: да се предузме уз читање само 3 песмице као саставни део срп. језика.

II. разр.: нема промене, тако исто и у свима разредима са овом малом изменом.

III. разр.: код читања треба да је „правилно и течно“ а не лепо, које одговара естетском читању што је за овај разред много. Приватно читање за овај разред да изостане.

Писмено вежбање:

I. разр.: да се учи када се употребљава тачка, а остали реченични знаци да се бележе и пази на употребу само код преписивања штива из Буквара.

II. разр.: да изостане она реченица у загради (реченица афирмативна и негативна, упитна и усклична). Остало се предузима.

III. разр.: да изостане: подмет и прирок; писање напамет научених краћих чланака и песмица и последња реченица: самостално писмено и т. д. до краја.

IV. разр.: први одсек изостаје читав а место њега се предузимају писање по казивању. Од другог одсека изостаје последње три речи: лакших пословних саставака.

V. разр.: О реченицама. Реченични знаци. Познавање врста речи.

Писање по казивању. Састављање мањих прича и описа из обрађеног градива у почетку на основу скице, а после самостално; и писма родбини. Да се предузме 8 писмен. задаћа целе године.

VI. разр.: О реченицама. Реченични знаци. Познавање врста речи.

Кратки изводи из сваког наученог предмета. Самостално састављање описа. Приватна писма. Сведоштво. Признаница. Молбеница, а да изостане: потврда (реверс), обвезница, пуномоћ, опорукa и уговор; 8 писмених задаћа.

Стварна настава:

I. разр.: од реченице: животиње у врту (птице, лептирови и најпознатије бубе) и све остало до краја тога градива за I. разред, да се у Буквару у штивима само спомене без опширније обраде.

II. разр.: одсек који гласи: Град, занимање грађана: градски начелник па до краја: општински пометак, као и одсек: знамените творнице, зграде, у околини путеви, да изостане.

Повесница: остаје с тим, да се измену наслови. Место „Једне год.“, V. разред а место „Друге год.“, VI. разред.

Устав: Једне године:

Општинска, ереска и муниципална управа. Краљ. законодавство и правосуђе. О школској и војној обавези. Катастар и грунтовница. Порез.

Друге године:

Дужности чељади и газде. Књижица чељадека и време за отказивање. Дужности радника и послодавца. Благајница за непомагање болесних радника. Расположење против патворења животних намирница.

А сваке године: Срп. прав. н. ц. самоуправа (општинска, епарх. и митрополијска).

Земљопис:

III. разр.: четврти ред од доле, она реченица у загради (Само оно што је врло важно и деца схватљиво) да изостане а место тога да се каже: Само оно што дете у својој околини може видети.

IV—V—VI. разр.: остаје.

Природопис остаје с додатком из мађ. градива: Познавање човекова тела и најважнијих органа и радња њихова. О нези тела и појединих органа, каламљење богиња, различне болести, болница. Алкохолизам. Животне намирнице и њихово кварење. Утецај стана и занимања на здравље.

Физика, Хемија остаје.

Привреда и Кућарство:

Градиво из пацрта да се обради у читал-

кама и зато од предвиђена седмична 2 часа српском језику да се дода један час, а други 1 час да се употреби па обраду заједничког (V—VI. р.) градива без обзира на спол: рад, његова потреба, вредност и подела; раднички одмор, главница, кредит, новац, штедња, трговина, радиност, привреда, трошење, утакмица, стројеви и задруге.

Рачун и геометрија:

I. разр.: остаје.

II. разр.: да се даде само појам о половини и четвртини а усмено рачунање с њима изостаје. Изостаје центилитар.

III. разр.: изостаје: написивање $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{8}$ и т. д. до краја те реченице. Римски бројеви предузимају се до XII. Изостаје милилитар, а поред топе узима се још и вагон. Градиво о разломцима да се пренесе у IV. разред.

IV. разр.: Римски бројеви до XII., а писем. рад са десетичним разломцима изостаје као и претварање истих у обичне и обрнуто, по место овога само „појам обичног и десетичног разломка.

V—VI. разр.: Остаје с овим додатком у V. р.: Претварање обичних разломака $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$ у десетичне.

Код геометрије да је тежипите рада израчунавање обима површине и кубне садржине.

Технички предмети.

Цртање:

Издаће се упутства како за обраду свију предмета тако и за цртање како да се исто предузима.

Певање: Прихваћено као пачелно решење, да се срп. певање предузима код српског језика као саставни део истога, тако исто и код мађ. језика, мађ. певање.

Ручни рад. Ж. ручни рад без измене.

Гимнастика: Да се деца више баве слободним вежбама, играњем, трчањем и т. д., вежбе на справама изоставити у свима разредима.

На предлог г. Ђ. Петровића, умолити се Весл. III. С. да изрече, да је дозвољено учитељским зборовима слободно одређивати подељену или неподељену наставу, према назорима учитељских зборова, према месним приликама, околностима и потребама.

Затим је г. Мирковић говорио о гимнастици.

Изneo је важност гимнастике. Говори затим о потреби кретања, утецају кретања и правилног седења на лепо развијање тела

као и обратно. Изнео је разне системе у гимнастици код папредних народа: Немаца, Енглеца, Американаца. Педагошка гимнастика која узима све што је према добу и полу васпитаника сходно и нужно. Најобичније справе као: подложак, греда, 2 стуба за прескакање, уже за надвлачење и т. д. потребне су ради бржег телесног развијања ученика. Говори затим, шта код нас недостаје да би се могле увести главне реформе из овога предмета, као и о томе шта би све требало код нас чинити да бар приближно одговоримо дужности својој, те да васпитамо и тело у деце. Као главне елементе истиче: 1.) вежбе у врстама и очигледност код истих; 2.) слободне вежбе и очигледност; 3.) ходање и трчање; 4.) вежбе на справама; 5.) игре. Са ученицима из новосадске гимназије показао је збору неколико врло лепих вежби на што му је збор изрекао своју благодарност што се и записнички учинило.

Г. референт моли чланове збора да, када буде изашла књига о гимнастици коју спрема г. Мирковић, сви је што већма пригрле и да се претилате на псту. Овој књизи треба да се радујемо не само с тога што ће се њоме умножити педагошка књижевност, него још више зато што ћемо добити једно упутство за предавање гимнастике о којој се тако много говорило и говори, а ми се богме слабо с њоме упознадосмо и од ње користи имадосмо.

За овим се прочитала опросница брата и друга М. Стефановића, учитеља из Ст. Врбаса, који је након пуних 36 година тешкога рада 1. октобра прошле године у мир ступио.

Идућа зборска седница одржаће се у Ст. Футогу.

Ж. Стефановић.

Седница учитељског збора старобечејског среза. Ова седница одржана је 18. априла (1. маја) о. г. у Ст. Бечеју. После поздравног говора замен. председника Арк. Павловића, поднео је перовођа Милан Протић извештај о раду управног одбора и о стању благајне, која су оба извештаја у целости с одобрењем узета на знање. После овога приступило се избору часништва. За замен. председника изабран је Ђорђе Малешевић, за потпредседника Душан Бешлић, за перовође Жарко Чичовачки и Јован Драгин, за одборнике Лазар Попов, Миладин Туторов, Ненад Рајић, Емил Херцег и Видосава Јојкић.

Затим су прочитани дописи претпоставље-

них власти и то: у предмету личне огреварине учитељске, дневнице и путних трошкова приликом присуствовања на зборским седницама, и у предмету права и дужности привремених и учитеља-ца заменика.

По томе се прешло на главну тачку расправљања ове седнице, на „Претрес нацрта о Наставној основи.“ После подуже и живе дебате, предложене су и усвојене, у главном, ове измене:

I. р. Наука вере: По нацрту, само изоставити молитве и захвале децје родитељима. **Писмено вежбање:** Од реченичних знакова предузети само тачку и запету. **Стварна настава:** Нека се предузима само оно, што је прописано и за мађ. разговор. **Рачун:** Да се предузима само до десет, и у овом бројном простору нека се раде сва четири рачунска вида. **Ручни рад (слејд):** Пошто ни учитељи не располажу потребном спремом за предавање овога предмета, а ни школе нису снабдевене потребним материјалом, то да се за сада — док се ови недостаци не отклоне — ручни рад изостави из осн. школе. **Гимнастика:** Разне вежбе изоставити, а место тога увести игре.

II. разр. Наука вере: Изоставити проповедање Исусово и две највеће заповести. **Стварна настава:** Као и у I. р. предузети само оно, што је прописано и за мађ. разговор; земљописно градиво оставити за III. р. а градиво из права и дужности грађана за V. разред.

III. разр. Наука вере: Дела милости душевне изоставити. **Срп. језик:** Приватно читање, као нешто неодређено изоставити. **Писмено вежбање:** Почевши од овог па кроз све разреде увести и диктовање, као врло потребну врсту писања за вежбање у правопису. **Рачун:** Разломке изоставити.

IV. разред. Наука вере: Место молитве пре и после учења, нека се уче молитве пре и после рада. **Славенски језик:** да се у опште искључи из основних школа, а апостоли и појанке нека се штампају ћирилицом. **Писмени састави:** Сажимање реченица и у опште граматику изоставити. **Земљопис:** Поднебље у отаџбини, као узрок и услов привредног живота предузети с почетка, а не напослетку. **Рачун:** Претварање обичних разломака у десетичне и обрнуто, изоставити. **Цртање:** Нека се специфицира градиво, а не број цртежа,

јер цртежи старијих разреда су и тежи, те с тога не стоји да ученици старијих разреда морају више цртежа израдити, него ученици млађих разреда.

V. и VI. разред. *Појање*: Духовске песме изоставити. *Земљопис*: У V. разреду да се изоставе други делови света, а и глобус да се пренесе у VI. разред. *Природне науке*: Градиво је претрпано; нека се дозволи да учитељ одабира од њега оно, што одговара месним приликама. Градиво из физике скратити, а више полгати на хигијену на пр. различне болести и друго. *Привреда*: Градиво из привреде пренети у пофторне школе. *Рачун*: У IV. разреду место разломака увести друштвени рачун.

Уједно је решено замолити високосл. Шк. Савет, да што пре да сачинити добре уџбенике.

Пошто је услед овако опсежног претреса нацрта наст. основе време било јако поодмакло, то су све остале тачке — изузев евентуалних предлога — скинуте с дневног реда.

Код евентуалних предлога, на предлог К. Замуровића, решено је: умолити уредништво „Шк. Гласника“, да у истом листу отштампа пословник овога збора. Тако исто да се извештај о појединим зборским седницама не штампа у политичким листовима, него да га одбор издаје у стручним листовима.

На крају решено је још, да се пдућа зборска седница одржи у Петровом-Селу. М. П.

Великокикиндски срески учитељски збор.

Збор овај одржао је своју седницу у Т. Бечеју, а био је врло добро посећен. У заказано време, поздравно је збор лепим, мало подужим говором референт г. Свирчевић, истичући у говору велику важност раду данашњег састанка. Позива учитељство, да и у овим тешким приликама не клоне, него да пригрли школу српску, најјачи извор националне свести са онаким одушевљењем, каквим је одушевљењем некад напајао своје ученике славни Вукићевић. Моли српско учитељство, да нарочито пажњу обрати на васпитавање младежи у националном духу. Признаје, да је садашње стање српског учитељства врло тешко и да се услед таквог стања примећује на учитељству нека малаксалост, неко незадовољство; и ваљда је то незадовољство побудило Шк. Савет да саслуша мишљење учитељства о Наст. Основи и тек кад

то добије, онда ће коначно сачинити основу. Позива збор, да приступи овом важном раду. — За тим је председавао изабрани председник г. Косић. Пре него што је отпочела специјална расправа, чињене су неке опште примедбе. Нарочито је учитељство незадовољно што нема уџбеника за српски језик т. ј. ваљану српску читанку. Донесен је предлог, да збор узме у претрес само оне предмете из Наст. Основе, који се не налазе и у државној Наст. Основи, дакле: веронаука, славенски и појање, српски језик. Но предлог овај је већином гласова одбијен. Много се времена утрошило око расправљања овога предлога, а није било потребно, јер и они који су били за предлог да се не расправља, касније су баш они понајвише и учествовали у претресању спорних предмета. После поименичног гласања приступило се специјалној расправи.

Код веронауке је установљено, да се славенски текстови молитава сасвим изоставе. Вјерују слав. текстови да се узме тек у V. разреду. За I. разред да се узме само молитава Оче наш, а тако је и даље усвојено, да се у свима разредима узме што мање молитава и то само на српском језику. Тако је исто у свима разредима из библије и из појања узето мање градива. Код читања је усвојен предлог, да се умоли Шк. Савет, да се што пре сачине нове српске читанке. Примљен је предлог, да се у читанку за најстарије разреде унесе и по које штиво из историје српске, ако не друкчије а оно као биографије Срба светаца. Изненађен је био збор против предлогу једног младог учитеља који рече: „Да не можемо учити историју једне стране државе“. Прешло се хутке преко овоког предлога. Свакојаким схватања неких српских учитеља. — Граматични део да се предузме у IV. разреду. Код стварне Наставе како у I. и II. разреду, да се изостави све оно што је непознато и деци и учитељу, јер нарочито код биљака има наведених таквих, које ни учитељ не познаје. И из физике и хемије је наведено много градива што је све умањено, и тако исто код других предмета. — У подне је прекинут рад а после подне у 6 часова завршен. Из целог рада се приметило, да учитељство није имало довољно времена још боље да проучи Нацрт, те је изгледало доста неспремно, зато је ваљда и предложио учит. збор крстурски, да се умоле власти, да тако

важне ствари из раније доставе учитељству, те да оно може прво у месним зборовима претрести таке ствари и онда писмено доставити среском збору, те би се тако важне ствари свестраније и образложеније могле претресати. — Идући састанак ће бити у В. Кикинди, или ако буде епархијски онда овај у Темишвару.

Срески учитељски збор темишварси, одржао је овогодишњу пролетњу седницу своју на светли четвртак. Седници је присуствовао епарх. шк. референт Христифор Свирчевић. председавали су пак наизменце Христифор Свирчевић и заменик председника Ђура Терзин. Седницу је након призивања св. Духа отворио заменик председника прикладним поздравом члановима, у коме их је позвао да што боље пригрле ствар учит. организације, чији је један огранак и овај срески збор, да војујући за сталешка права своја не занемарују ни другу страну билансе а то је дужности своје, јер ће само тако учитељство моћи бити независно, које и дужностима својима буде у свему одговарало. Истиче потребу стручног даљег усавршавања и позива другове, да већ на данашњој седници интересовањем за предмете, који су на дневном реду и учествовањем у расправљању засведоче, да имају мара и одушевљења према својим стручним и сталешким стварима. За тим се прелазил на дневни ред. Одана је почаст успомени преминулог друга Младена Бајића. Примљен је и одобрен обрачун благајников о прилозима приспелим од учитеља у корист удовица и сирочади покојникових. Публиковане су приспеле наредбе сл. Епарх. Школског Одбора. За тим је као најважнији предмет предузета расправа о нарту нове *Наставне Основе*. Реферисао је Ђура Терзин. У дебати су учествовали: Душан Берић, Лазар Лера, Коста Златанов, Милан Вујковић, Мара Журановићева, М. Недељковићева, Душан Мајић и други. Збор је после дужег расправљања изрекао ове закључке:

1. Да се из реда наставних предмета *брише црквено-славенски језик*.

2. Да се број часова за науку о вери у неподељеним школама за сваки разред одреди у 2, колико даје и министарски наст. план у комуналним и државним школама; но у томе времену да се не обухвати и цркв. појање, него да се појање *предузима на часу пјевања*,

како би се она седмична два часа искључиво могла употребити за у строгом смислу узету науку о вери.

3. Српски језик у II. разреду да добије седмично 6 часова.

4. Рачун и геометрија да добију седм. часова у I. разр. 5, у II. 6, у III. 5, у IV. 5, у V. 4, у VI. 4.

5. Природопис да добије у V. р. 2 часа, у VI. разр. 2 часа, а физика опет 2 часа — колико ти предмети имају часова и у министарској наст. основи за комуналну и државну школу.

6. Таким повишењем часова за поједне предмете, повишен је укупни број седмичних часова у I. разр. на 22 $\frac{1}{2}$, у II. 24, у III. 24, у IV. 26, у V. 29, у VI. 31. Известилац је код ове тачке изнео за пример генералне расподеле часова разних држава у Немачкој, где ђаци и учитељи немају у наставном плану и стран језик као ми, па ипак имају више часова, него што је то предвиђено у нацрту за наст. основу предвиђеном од стране Школске Анкете.

За тим се прешло на специјалну расправу у овоме предмету, у течају које је збор учинио своје опаске: код науке о вери, почетне стварне наставе, српског језика, земљописа, историје и рачуна.

Код *науке о вери* у I. разреду, да се детињство Христово доврши приповетком: Исус од 12 година. Тиме би I. разред имао свега 16 методичких јединица, и то 5 припремних, 9 библиј. приповедака и 2 молитве.

У II. разреду, биографија Исусова да се надопуни библиј. приповеткама: „Јанрова кћи“ и „Младић у Нанну“, као доказима божанства Христовог; даље приповетком: „Томпна недеља“, као доказом о васкрсењу Христовом и о пренашању власти свештенства са Христа на апостоле и библиј. приповеткама „О страшном суду“, те у вези са том приповетком да се у II. разреду предузму дела милости телесне и душевне. Тиме би II. разред имао 13 библиј. приповедака нових, 5 репет. из I. разреда и 3 молитве.

У III. разреду: да се предузме тумачење 10 заповести Божјих; даље да се биографија Христова надопуни још овим библиј. приповеткама, које нацрт наст. основе у III. разр. не спомиње: „Проповедање Спаситељево“, „Милостиви Самарјанин и две највеће запо-

вести“, „Живот и рад св. Саве“, „О Мојсеју“ (укратко). Разлог овоме одступању од нацрта Шк. Анкете, што су по уверењу овога збора, десет заповести Божјих по важности својој у црквеној моралци од много веће важности него дела милости телесне и душевне, које је нацрт наст. основе за III. разред наменно, а 10 заповести Божјих, ако се згодно тумаче, неће бити тешко за овај ступањ дечји. Живот и рад св. Саве свакако да остане у III. разр., како је то и у досадашњој наст. основи било, јер је грехота да дете III. разреда још ништа не чује о ономе, чију слику сваки још гледа у својој школи. О Мојсеју пак да се предузме у вези са 10 заповести Божјих. Тако би III. разред имао свега 20 методичких јединица из науке о вери за целу годину.

У IV. разреду да се предузме: 1.) О Ноју, 2.) О Авраму, Исаку и Јакову (укратко), 3.) Символ вере (цркв.-словенски), 4.) Тумачење сваког члана символа вере посебно, 5.) О митару и фарисеју, 6.) О сејачу, 7.) О блудном сину, 8.) О богаташу коме је преродила њива, 9.) Св. Симеон Мироточиви и 10.) Св. цар Лазар. Свега преко целе године 21 метод. јединица.

У V. и VI. разреду нека остане како је и до сада било у наст. основи.

Код српског језика у V. и VI. разреду подељених школа, да се предузимају и остали делови говора, из синтаксе пак и сложене реченице.

Из *почейне сѣварне настѣаве* да се не предузима више наставне грађе, него што је минист. наст. основа прописала за мађарски разговор у појединим разредима.

Из *земљописа* у III. р. да се предузму још неки у нацрту превиђени појмови, који се у оквиру мађарског разговора имају предузимати.

Из *рачуна* да се не предузима ни мање ни више од онога, колико предузимају комуналне и државне основне школе.

Из *повеснице* у V. и VI. разреду „Друге године“, нацрт је узео само „Преглед повести до Мохача“. Међутим тако шематично обрађена отаџбена повесница неће бити довољан темељ за разумевање даљих повесничких догађаја ономе, који је из IV. разр. прешао у V., а отпочео је повесничко градиво таким „*прегледом*“; с тога да се и II. године пре-

дузимају и оне повесничке партије, које су прописане за мађарски разговор.

За тим је донесен закључак, којим се умољава всл. Шк. Савет, да као што је овај нарт за подељене школе издао среским учит. зборовима на претходно мишљење, исто тако у смислу 19. § Шк. Уредбе од 1872. год. да изволи поступити и тада, када буде издавао и *Настѣавну Основу за неподељене школе*. Под једним поднеће се всл. Школ. Савету предлог за генерални распоред часова за такве школе са 33 седмична часа.

За тим је примљен извештај благајников и дата му је опросница. Углављен је предрачун за тек годину. Обављена је акламацијом рестаурација часништва. За заменика председника изабран је Ђура Терзин, за I. перовођу Милан Вујковић, за II. перовођу Меланија Недельковић, за благајника Михаило Предић, за књижевничара Манојло Појов; у управни одбор изабрани су Душан Берић, Илија Радивојевић, Лазар Лера и Агна Јовановић.

На предлог епарх. шк. референта Христифора Свирчевића, решено је умолити всл. Шк. Савет, да уредбу о *епархијским учит. зборовима* измени у томе смислу, да су сви учитељи чланови тога збора, те да и за похађање тих зборових сваком учитељу припада путни трошак и дневнице.

И дотле пак док всл. Шк. Савет не би измену ту изрекао, изабрани су изасланици за епарх. учит. збор, који ће сл. Епарх. Шк. Одбору у своме делокругу сазвати.

Даље на предлог Христифора Свирчевића, умољена је Епарх. Скупштина темишварска, да из епарх. фонда годишње вотира по 1000 К за изашиљање 5 учитеља и 5 учитељица на курсеве за даље учит. образовање, које о великом шк. одмору приређује краљ. угарско минист. богочасти и јавне наставе.

Није примљен предлог Душана Берића, да се путем всл. Шк. Савета умоли „Матица Српска“, да она да написати српске читанке за III—VI. разред срп. нар. школа, него је на предлог Хр. Свирчевића у томе предмету умољен всл. Шк. Савет, да се за добре читанке у своме делокругу журно побрине.

Још је одређен дневни ред за наредну седницу, која ће се одржати у Чакову, — после чега председник затвара седницу.

Седница арадског среског учит. збора, одржана је 30. марта (5. априла) 1912. године у

Печки. Ова је XXIII. седница била — као и остале — добро посећена. Присутно је било 44 учитеља-ца, забавиља, а отсутно седам (7), од којих је већина болешћу извинили свој недолазак.

По обављеном призивању св. Духа, где нас је Сава Дамјанов администратор, дивним говором поздравио и позвао, да и у будуће деламо у корист срп. цркве, српске школе и народа српског. Замен. председник Радивој Тополац, отворио је седницу у 9 часова пре подне, поздравивши све присутне чланове збора као и присутне госте из Печке, пријатеље школе. По отварању седнице, позвао је председник, да изабере збор 2 члана ради поверљивости записника ове седнице. Изабрати су Никола Поповић учитељ из Новогсентивана и Јелка Димић-Коледин учитељица из Ђале.

Узет је у претрес извештај управног одбора о раду своме у 1911/12. збор. године. Узето на знање.

Прочитан је брзојав високопр. г. Др. Г. Летића епископа темишварског, у ком се захваљује на поздраву овог збора којим је поздрављен из седнице одржане у Сараволи и подељује арх. благослов. — Са једнодушно: живио! узима се на знање и решава се, да се и из ове седнице брзојавно поздрави.

Најглавнија тачка дневног реда, била је претрес „Нацрта“ нове наставне основе, која је трајала до 1 часа после подне и од 3 часа до 5 часа у вече. Узевши у обзир, да је градиво за подељене школе ипак се доста измена учинило.

На крају свега, а на предлог Стев. Вукадиновића, решено је, да се умоли всл. Шк. Савет, да даде Шк. Анкети на израду, да у свима комбинацијама изради нову наставну основу.

Затим је Мар. Букурова-Шомљаји учитељица из Печке, практично обрадила своју практ. радњу из рачуна о више именованим бројевима у вези са мађ. језиком на опште задовољство присутних, а радња јој је оцењена као врло добра. — Услед краткоће времена, изостављене су три врло важне тачке, које су издате за идућу збор. седницу.

Извештај благајне узет је на знање, а благајниковици гђи Марини Тополац, изречена благодарност на њеном труду.

Извештај зборске књијнице, којим се до знања ставља, да је набављено 35 комада,

а да је наручено још 33 комада књига педагошко-забавно-поучне и економске садржине. У току ове 3 године, издао је овај збор већ 150 К за набавку књига у корист своје збор. књијнице. Решено је, позвати књијничара, да поднесе списак набављених књига, који ће се у 50 примерака штампати и сваком члану овога збора послати. За тим књијничар подноси састављени правилник о издавању књига збор. књијнице. Исти издат Ст. Вукадиновићу учит. у Батањи на мишљење до идуће збор. седнице.

Епарх. шк. референт Христ. *Свирчевић*, подноси следећа 3 предлога на усвајање:

1.) Пошто је у изгледу епарх. учит. збор. тем. среза, то да овај збор изабере изасланике на тај збор како редовне чланове тако и заменике им. — Изабрато је 34 редовна члана и 16 заменика за изасланике на епарх. учит. збор.

2.) Пошто учит. приправник односно учитељ нема довољно спреме за модерно цртање, мушки ручни рад и харм. певање, а пошто је материјално слабо ситуиран, да би могао државне течајеве ове врсте о своме трошку посећивати, умолити сл. Епарх. Скупштину темишварску, да на ову сврху вотира сваке године бар 1000 К, да би се могло по 5 учитеља и учитељица сваке године слати на овакве течајеве уз припомоћ од 100—100 К.

Предлог је једногласно усвојен, да се засебном молбом обрати овај збор сл. Еп. Скупштини.

3.) Да се умоли всл. Шк. Савет, да измени наредбу под бр. 30. 1879. г. у којој налаже, да су чланови епарх. учит. збора само изасланици тако, да сви учитељи-це без разлике буду редовни чланови епарх. учит. збора са потпуном дневницом и путним трошком. — Једногласно је усвојено, а дотле док не дође уста измена и епарх. збор буде сазван, заступаће збор изасланици изабрани у седници овог збора.

Дим. Десимировић учитељ из Сараволе, поднео је следеће предлоге на усвојење:

1.) Да се умоли всл. Шк. Савет, да поради на највишем месту код кр. уг. министарства, да се решења нашега Н. Сабора у погледу дотације срп. вер. учитеља што пре одобре.

2.) Да се умоли всл. Шк. Савет, да нареди — пошто је велика скупоћа, те се из ове мале плате не може живети — да се свима учитељима-цама и забавиљама срп. веронеповедним

даде 30% скупарин. доплата од достигнуте учит. плате и то од 1. јан. 1912. године.

3.) Подастрети ове предлоге свима учит. зборовима молбом, да се и они придруже овоме. — Усвојено.

На предлог управног одбора донесено је решење, да се из среске учит. благајне даде 30 К као прилог на сиромашне будим школе. Удова Александра Недељков рођ. Ђорђевић, приложила је 10 К на будим. школе а 10 К благајни овога збора, Никола Малетић учит. из Фенлака 2 К, Даница Бајић учит. из Црне Баре 1 К, Петар Лекић учит. из Варјаша 1 К, Милош Ковинчић учит. из Арада 1 К, Радив. Топодац 3 К и Јел. Теодоровић учит. из В. С. Миклуша 2 К. Тако ће овај збор послати 50 К на сиром. будим. школе са тачнијим исказом приложника. — На место Т. Нинчића и Р. Којића одборника — који су се иселили из овога среза — привремено су наименовани Душ. Ђурић учит. из Батање и Никола Поповић учит. из Н. С. Ивана. Пошто је овој управи мандат истекао, а услед краткоће времена, није се могао збор обавити, то је умољена садања управа, да до идуће збор. седнице задржи мандат. Одређене су теме за идућу седницу, која је заказана у Араду. — Председник, захваљујући члановима на истрајном раду — затвара седницу. М. П. Ј.

Листак.

„СИТНИЦЕ“

из учитељевог сирџчъ певческог званија.

Црквена је слава; бденије. У олтару их је четворица. Кад се кренуемо у женску цркву, а најстарији — не речју, него главом — махну: „Хајд' за нама“. Та, ни паорски момак у колу није тако горд спрам тамбураша, и ако им плаћа, као ови спрам учитеља.

*

Давно је било кад се један учит. збор кренуо да честита нову годину Његовом Високопреосвештенству, а — „Његово Високопреосвештенство — болесно“. Кад учитељи на једна врата напоље, а друга господа на друга унутра. Сутра је био гала ручак; било је ту и официра и професора и т. д. — само

од учитеља ни трага ни гласа; „Његово Високопреосвештенство — болесно“.

*

Расрдио се господ Бог на земљу, на никако да пада киша. Шта ћемо? Литију па у поље, не би л' Бога намолити.

Прашина не да ока отворити — па зато баш и идемо на поље, да молимо да ње нестане. — Сунце прижегло да ти прене мозак, свештеник под небом у камилавци, дупло заштићен корача, а учитељ за њим поји, поји, поји и никад краја. Већ му рапав глас као турпија, од прашине, али: „мора се, па није ни тешко“.

Баш по оној Абуказевој песми:

„Праља пере кошуље
Па пева к'о луда;
Калуђер се богу моли
Па стење од труда!“

И под утиском праведних молитава господина свештеника, даде Бог земљи кишу; попи: „Ето виш', ушлишо Бог нашег попа“, а учитељу јак катар. Свакоме што је за кога. Да Бог поживи поњатије!

Преглед књига.

Из хрватске пед. књижевности.

Josip Medved, *Nekoliko savjeta i uputa roditeljima gluhonijemih učenika*. Drugo izdanje. U Zagrebu. Tisak kralj. zemaljske tiskare, 1909. Стр. 20. Цена?

Ivan Tomašić, *Uzgojna skrb za zaštitu i spašavanje djece i mladeži od moralnoga brodoloma*. Uvod priredio Stjepan Širola. U Zagrebu, 1911. Стр. 133. Цена?

Браћа Хрвати и наши другови по позиву буде се и раде. Тај стручни покрет сваким даном расте. Да је то тако, ено Цуваја и његовог колосалног рада, ено Даворина Трстенића са идејама о слободној школи, ено школских стручних изложбаба и курзева у Загребу и Осеку, ено изванредних састанака за побољшање учитељских берива, ено нове секције за штудију ђака у хрв. пед. књижевном збору, ено друштва за унапређење узгоја, ено педагогијске енциклопедије, ено редовних књижевних издања хрв. пед. збора, ено двају младих учитеља (г. г. Седмак и Фрањо Мандић) где о свом трошку похађају државне Савезних Држава Америчких о томе издају штампане извештаје, ено младих хрв. нар. учитеља

У где уче више педагошке науке у Бечу, Јени, Цириху, па и у Њујорку, ено на управи и за проф. катедрама загребачке учит. школе седе некадањи вредни нар. учитељи, ено школских надзорника придељених и вис. земаљској влади из наших учитељских редова, ено и народних учитеља око „Слободне Мисли“, „Савременика“, и других хрв. књижевних и поучних листова, ено дивног учит. дома, учитељског конвикта, учитељског дома у Липику, и т. д. Сваки се подухватио да принесе свој угарак на олтар своје професије. Некада су Филиповић, Скендер Фапковић, Модец, Томислав Ивканец и Степан Басаричек радили све послове око теоретичко-практичког подизања нар. учитељства у Хрватској и Славонији а данас је тај посао тако разгранат да га не могу честито обавити ни њих педесет спремних и одушевљених људи. До данас су Хрвати поклањали своју пажњу више васпитању и настављању нормалне, обичне деце, а ево сада и јаке струје, и ако тек у своме почетку, да се што помније испитају принципи и чињенице о абнормалној и атипичкој деци. Корак напред у пољу рада непрегледном и по квантитету и по квалитету.

Госп. *Медвед*, управитељ земаљског завода за одгој глувонеме деце у Загребу, ево издаје малу брошуру за родитеље којима је удес досудно да имају глувонему децу. Многа ова деца од природе су така, али и не многа деца су жртве овог грозног дефекта услед тога што су родитељи неукни (да не кажемо лењи) да одмах на почетку сузбију оваке појаве. Г. Медвед даје због тога неколико савета и упута, врло просто и разумљиво изнесени. Сваки наш учитељ, сваки наш учит. приправник требао би да се упозна са овим сугестијама, јер су оне заиста инструктивне за будући рад, и што долазе од човека, који је такорекућ читав свој век провео и провађа међу глувонемом децом. Његови савети оснивају се на реалним експериментима свакидањег живота, и сугерирају један нов правац научног истраживања у нашој народној педагогији. Рад се састоји из увода, двадесет систематско изложених упута и завршетка. Учитељи, научите родитеље да читају ове упуте и да се по њима владају!

Књига г. *Томашића*, управитеља једне загребачке школе, заиста је лепа приноса и хрватској и српској педагогији. Нови проблеми

и читав низ експеримената школских у наших најближих и удаљенијих суседа. И што је интересантно и врло поучно, г. Томашић је ту своју књигу написао на темељу свог сопственог посматрања, путујући скоро сваких ферија које по Аустрији и Угарској, које по Немачкој и Швајцарској, и т. д. Информација из прве руке. Његов извештај није популаран, али зато ипак интересантан за све учитеље и пријатеље народне просвете. После малог предговора, г. Шпрола (познати преводилац Русоа, Спенсера и т. д.) износи свој популарно написан чланак о деци која трпе и страдају, приређено по штудији В. бар. Љубибратића (стр. 9—23). Затим долази Томашићев део, о уредбама за узгојну скрб угрожене и запустене деце. Прво се говори о друштвима и заводима у Америци, Енглеској, Француској и Холандији, на темељу литературе. Онда наш марљиви аутор прелази на систематски опис својих пед. путовања. Почиње са Немачком, где говори о друштву за заштиту деце против израбљивања и злостављања, о најважнијим васпитним заводима (одгојилиште „Am Urban“ — Berlin—Zehlendorf, евангелички *Johannesstift* у Spandau, Raubes Haus у Хамбургу, и т. д.). После овога описују се слични заводи у Аустрији и Мађарској (доњоградски зем. завод у Егенбургу, *Vychovatelna král. hlav. města Prahy v Libni, Vychovatelna „Olivovych“ v Říčanech*, Фрање Јосифа узгајалиште у Брну и Олберсдорфу, *Salezijansko deško vzgojevališče na Rakovniku v Ljubljani, Pia Casa dei Poveri* и *Riformatorio pa giovanelli* у Трету, узгајалиште у Кошицама, *Az Országos Gyermekvédő Liga*, Арпадов дом у Szeged-y, и т. д.) Други део Томашићевог извештаја бави се судовима за младеж и прописима о присилном васпитању недорасле деце. Ту ће читаоц наићи на ове интересантне податке: *Juvenile Court* у Денверу, Колорадо и о његовом суду, В. В. *Lindsey* (читај „Цувенајл Кôрт“ и „Линдси“). После нам писац прелази на ђачке судове у Немачкој (суд за младеж у Berlin-Mitte), Аустро-Угарској, Холандији, Француској и Швајцарској. Рад се завршава о организацији опскрбна узгоја у Загребу. Немам времена да се детаљније упуштам у ово лепо и савремено дело, али немам ни довољно речи да дело довољно препоручим за све наше школске књижице и за опћу дискусију на нашим учит. састанцима. У нас Срба и Хрвата и дан

дањи слабо се мари за запуштену децу. Нико се ни не интересује за то. Данас ћемо на жалост наћи људи који би се побили ради какве педагошке ситнице (која сама по себи нема ни зере националне или практичне вредности) а ни појма немају о виталним проблемима као што су ови из Томашићеве књиге. Уопће у нас је у томе погледу велика једностраност. Пише се и декламује о питањима о којима су Бакић и Басаричек већ одавно на тенане говорили и писали, а нико неће да засуче рукаве па да овако стварно унапређује нашу пед. литературу као што чини брат Хрват, г. Томашић. Томашићева је књига занета новина. Чудим се само што није споменуо и стваран и идејалан потхват г. Др. Ник. Ј. Петровића, који већ од године дана издаје врло инструктиван и потребан часопис: „*Дете. Лист за заштитну децу и њихово телесно и морално унапређење. Београд.*“ (Издаје једанпут месечно; цена 1.50 динара). Добро би било кад би вредни г. Томашић походио што више хрв. и српских овећих места и покупио податке о занемареној деци. Хрватска, далматинска, босанска, србијанска и црногорска влада требало би да иду на руку оваку стручном проучавању. Г. Томашић је пробио лед у овом новом пољу рада и ја му од срца желим и даљег успеха.

Др. Паја Р. Радосављевић. — Њујорк.

Белешке.

Седница Школ. Савета, одржаће се 18. (31.) маја о. г. У тој седници прегледаће се и примедбе српских зборовна на нацрт наст. основе, с тога је потребно да сви српски зборови одмах пошаљу свој рад о томе, и то тако, да се не поднесу само поједине примедбе, него да се упоредо код текста у нацрту наставне основе означе поједине примедбе, ради лакшег и бржег прегледа. С тога би требало, да перовође зборске препишу цео нацрт или бар оне одељке где има примедба, и уз поједина места ставе са стране зборске примедбе.

„Српски учитељски конвикт“ у Новом Саду примио је у априлу о. г. од г. дра Милана Петровића, професора у Новом Саду 20 К чланарине. — Од г. Живојина Сенђанина, учитеља у Каћу 2 К уписнине и 44 К 10 потура чланарине. — Од г. Милана Калуђер-

ског, учитеља у Ст. Врбасу 1 К свечарског прилога. — Од гђе Зорке Калуђерски, учитељице у Ст. Врбасу 1 К свечарског прилога. — Од гђе Сидоније Гајин, рођ. Ракић, учитељице у Новом Саду 10 К прилога, уместо вепца на одар своме брату пок. Николи Ракићу, трговцу новосадеком.

Срп. учит. збор у Срп. Крстуру, приредио је на Ђурђев-дан о. г. забаву с игранком у корист школа у будимској епархији. У извађању програма, суделовали су од учитеља С. Симендић и В. Симендићка и Анг. Терзина.

Измена закона о нар. школама у Србији. Министар просвете одредио је 3 учитеља, који су извели и г. министру написали, разлику између садашњег закона и пројекта, који је израдио и поднело Учит. Удружење, да се види: да ли треба учинити само измене у овом закону или писати са свим нов закон. Они су овај свој посао већ свршили, и по њиховом изводу, види се да има велике корените разлике, и да треба писати нов закон.

Кандидовање учитеља за нар. посланике у Србији. По решењу учитељске конференције: да се кандидује што више учитеља за нар. посланике, кандидовано је њих 8, од којих су изабрати четворица: Благоје Илић из Алексинца, Тих. Константиновић из Чачка, Миладин Стевановић из Пожеге и Пера Вуксановић из Куршумлије.

Учитељске награде. Према мишљењу главног просветног савета у Србији министар просвете одлучио је, да се сва тежа учитељска места у Србији поделе на три категорије. Наставници, који од 1. септембра буду радили у тим местима имаће право на сталну награду, коју ће добијати месечно: за прву категорију 300 динара, за другу 240 и за трећу 120 динара.

У ирским народним школама има 2231 младих помоћних учитељица. Плата им је само 576 К годишње. Многе од њих имају средњешколско образовање, а та су места примиле, јер не могу да дођу до боље плаћених места и службе.

Кратке белешке. Варошко веће у Паризу позвало је у госте 1000 ђака из Енглеске, на једну музичку утакмицу, која ће се одржати на Духове о. г. — У Хамбургу је укинута за учитељице испит за дефинитиву. — Беч је имао прошле године у осн. школама 186.271, а у грађанским 56.115 ђака. Укупни су из-